

### บทที่ 3

#### การวิเคราะห์ข้อมูล

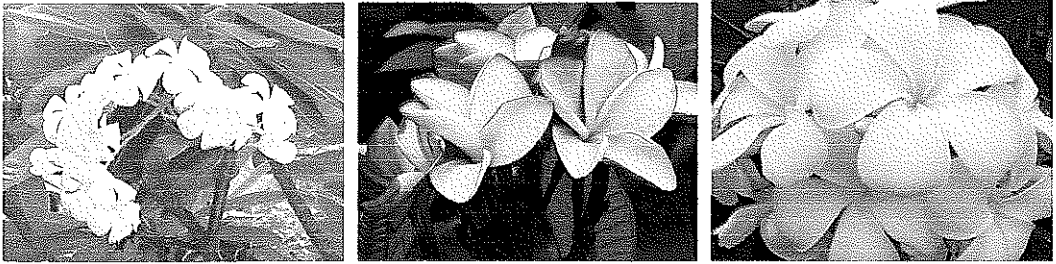
การวิเคราะห์ข้อมูล จากการศึกษาข้อมูลภาคเอกสารและ ภาคสนาม เรื่องเอกลักษณ์ จังหวัดมหาสารคามเพื่อนำไปสู่การออกแบบลวดลายบาติก จากการศึกษาพบว่า เอกลักษณ์ที่แสดงความเป็นจังหวัดมหาสารคามมีอยู่จำนวนมาก แต่เมื่อผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์หาความเป็นเอกลักษณ์ที่ดีที่สุด และนอกจากนั้นยังคำนึงถึงความเหมาะสมที่จะนำมาออกแบบเป็นลวดลายบาติกบนเสื้อยืด เพื่อให้ได้ความสวยงามและสามารถถ่ายทอดออกมาได้ดีอีกด้วย พอสรุปได้ดังเหตุผลประกอบ ดังนี้

1. ดอกลีลาวดี เป็นดอกไม้ประจำจังหวัดมหาสารคาม ภาษาอีสานเรียกว่า ดอกจำปา (<http://www.cpflower.com-images>) ชื่อวงศ์ : Apocynaceae ชื่อสามัญ : Frangipani , Pagoda tree, Temple tree ชื่อวิทยาศาสตร์ : Plumeria sp ลีลาวดีมีถิ่นกำเนิดในทวีปอเมริกา พบในบริเวณพื้นที่ตั้งแต่ประเทศเม็กซิโกตอนใต้ถึงตอนเหนือของทวีปอเมริกา โดยเฉพาะหมู่เกาะทะเลแคริบเบียน

ลีลาวดีเป็นไม้ยืนต้น มีขนาดตั้งแต่พุ่มเตี้ยแคระสูงประมาณ 0.9-1.2 เมตร จนถึงต้นที่สูงมาก อาจสูงถึง 12 เมตร ลำต้นแตกกิ่งก้านสาขาและพุ่มใบสวยงาม มีน้ำยางสีขาวข้น เป็นไม้ผลัดที่สลัดใบในฤดูแล้งก่อนที่จะผลิดอกและผลิใบรุ่นใหม่ กิ่งที่ยังไม่แก่มีสีเขียว อ่อนนุ่ม คูเกือบจะอวบ น้ำ กิ่งแก่มีสีเทามีรอยตะปุ่มตะป่ำ กิ่งไม่สามารถทานน้ำหนักได้ กิ่งเปราะ เปลือกลำต้นหนา ต้นที่โตเต็มที่แล้วจะพัฒนาจนกระทั่งมีความแข็งแรงมากขึ้น

ใบ เป็นใบเดี่ยว มีการเรียงตัวแบบสลับและหนาแน่นใกล้ปลายกิ่ง มีลักษณะแตกต่างกันไปทั้งรูปร่าง ขนาด สี และความหนาแน่น โดยทั่วไป ใบจะหนา เหนียวแข็ง และมีสีเขียวอ่อนถึงสีเขียวเข้ม มีเส้นกลางใบแตกสาขาออกไปคล้ายขนนก ขนาดใบแตกต่างกัน ช่อดอก ดอกจะผลิออกมาจากปลายยอดเหนือใบ เห็นเป็นช่อดอกใหญ่สวยงาม แต่ก็มีบางชนิดที่ออกช่อดอกระหว่างใบ หรือใต้ใบ บางชนิดห้อยลงบางชนิดตั้งขึ้น ในหนึ่งช่อจะมีดอกบานพร้อมกัน 10 – 30 ดอก บางต้นที่มีความสมบูรณ์เต็มที่อาจมีดอกมากกว่า 100 ดอก ต่อ 1 ช่อ ออกดอกประมาณเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน บางพันธุ์สามารถออกดอกได้ตลอดทั้งปี

ลักษณะของ ดอก โดยทั่วไปจะมีขนาดใหญ่ถึงกลาง ยกเว้นบางพันธุ์ที่มีขนาดเล็ก กลีบดอกมี 5 กลีบ เกสรตัวผู้ เกสรตัวเมีย อยู่ลึกเข้าไปข้างใน ดอกมีลักษณะคล้ายท่อ ทำให้มองไม่เห็นเกสรตัวผู้และเกสรตัวเมีย โดยจะมีเกสรตัวผู้ 5 อัน อยู่ที่โคนก้านดอก ส่วนเกสรตัวเมียอยู่ลึกลงไป ในก้านดอก เกสรตัวผู้และเกสรตัวเมียบาน ไม่พร้อมกัน ยากต่อการผสมตัวเอง

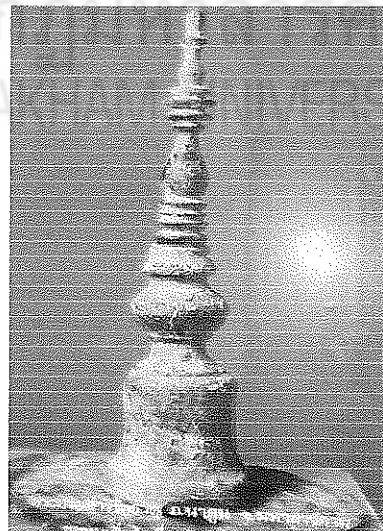
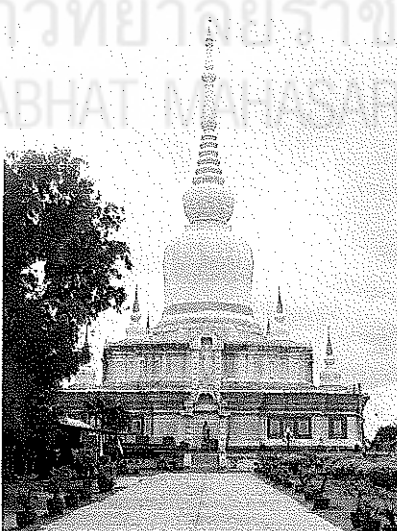


ภาพที่ 6 ดอกลีลาวดี

ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย

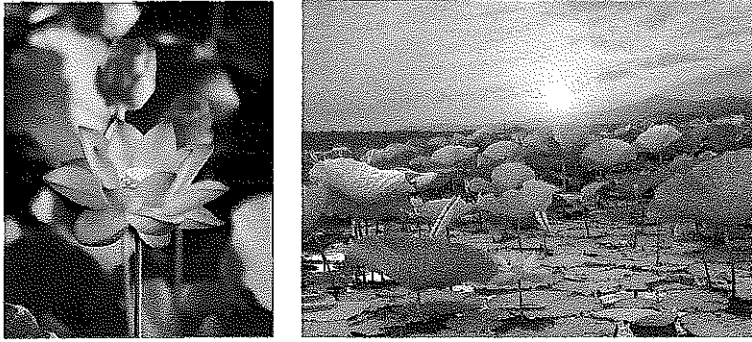
ดอกลีลาวดี เป็นดอกไม้ไม่มีความสวยงาม หลากหลายสี มีขนาดปานกลางไปถึงใหญ่ ใบและลำต้นก็มีความเป็นเอกลักษณ์ไม่ซ้ำกับไม้ประดับชนิดอื่น ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาลดทอนผ้าบาติก

2. พระธาตุนาดูน พระธาตุนาดูน พุทธมณฑลแห่งอีสาน ตั้งอยู่ที่บ้านนาดูน เขต อ.นาดูน เป็นเขตที่มีการขุดพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต เพราะบริเวณนี้ได้เคยเป็นที่ตั้งของนครจำปาศรีมาก่อน โบราณวัตถุต่าง ๆ ที่ค้นพบได้นำไปแสดงไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่นและที่สำคัญยิ่งก็คือ การขุดพบสฤปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุบรรจุในดัลับทองคำ เงินและสำริด ซึ่งสันนิษฐานว่ามีอายุอยู่ในพุทธศตวรรษที่ 13-15 สมัยทวารวดี



ภาพที่ 7 พระธาตุนาดูน และพระบรมสารีริกธาตุ

ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย



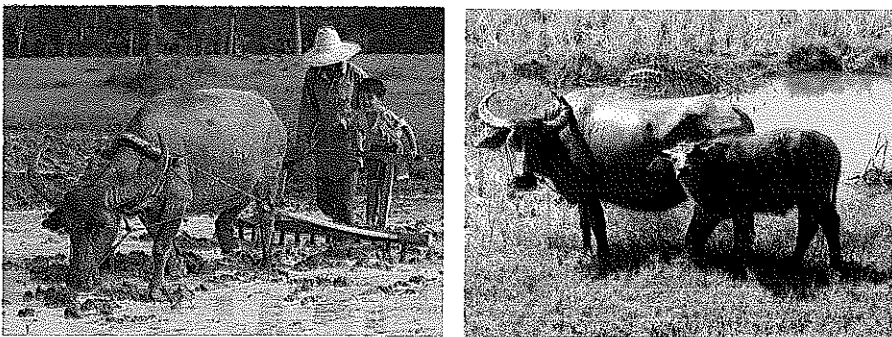
ภาพที่ 8 ดอกบัว เป็นดอกไม้พุทธบูชา  
ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย

3. อาชีพทำนา อาชีพทำนาเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรชาว จ. มหาสารคาม การทำนา หมายถึงการปลูกข้าวและการดูแลรักษาต้นข้าวในนา จนถึงการเก็บเกี่ยว การปลูกข้าวในแต่ละท้องถิ่น จะแตกต่างกันไปตามสภาพของดินฟ้าอากาศ และสังคมของท้องถิ่นนั้นๆ ในแหล่งที่ต้องอาศัยน้ำจากฝนเพียงอย่างเดียวก็ต้องกะระยะเวลาการปลูกข้าวให้เหมาะสมกับช่วงที่มีฝนตกสม่ำเสมอ และเก็บเกี่ยวในช่วงที่ฤดูฝนหมดพอดี เนื่องจากแต่ละท้องถิ่นมีสภาพดินฟ้าอากาศที่แตกต่างกัน ดังนั้น การปลูกข้าวจึงมีวิธีการหลายวิธี

วิธีการปลูกข้าวในประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น 3 อย่างตามสภาพพื้นที่ปลูก ดังนี้

- 1) การปลูกข้าวไร่
- 2) การปลูกข้าวนาหว่าน
- 3) การปลูกข้าวนาดำ

การทำนาในอดีตมักใช้แรงงานควาย ในการไถ คราด ต่าง ๆ รวมถึงการใช้แรงงานคนในการทำแทบทุกขั้นตอน เช่น ถอนกล้า ปักดำ และเก็บเกี่ยว นวด ต่ำ และฝัดข้าว



ภาพที่ 9 ควายที่ใช้ที่ชาวนาใช้เป็นแรงงาน  
ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย

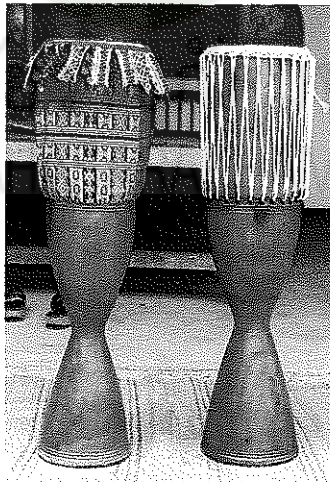




ภาพที่ 10 ท้องนาใน จ. มหาสารคาม

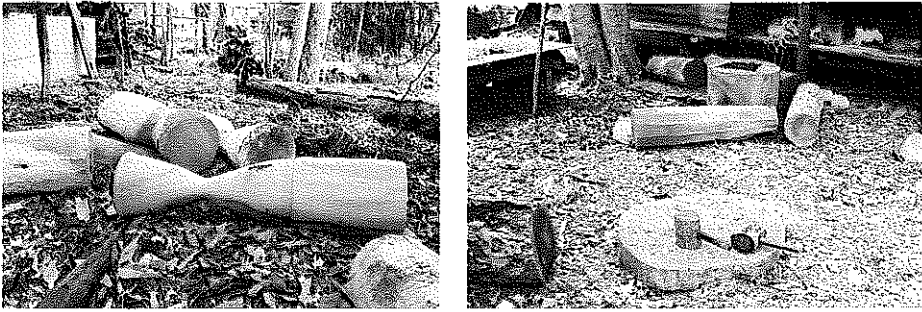
ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย

4. กลองยาววาปี กลองยาววาปี เป็นผลงานหัตถกรรมชาวบ้าน ทำขึ้นเพื่อจำหน่าย และเอาไว้ใช้เอง ตัวกลองยาวจะทำจากไม้ขนุนทั้งต้นที่มีขนาดพอเหมาะ แล้วขุดเจาะให้กลวงด้วยเครื่องมือ ส่วนหน้ากลองจะทำจากหนังวัวซึ่งให้ตึงด้วยเชือก และยังมีมตกแต่งตัวกลองด้วยผ้าพื้นบ้าน อ.วาปีปทุมจะมีการจัดงานออนซอนกลองยาวชาววาปี ของดีพื้นบ้าน กำหนดการจัดงานประมาณวันที่ 12-16 เดือนมีนาคมของทุกปี ณ สนามหน้าที่ว่าการอำเภอวาปีปทุม มีการประกวดกลองยาวพื้นบ้านและกลองยาวประยุกต์ ขบวนแห่คณะกลองยาว เป็นต้น



ภาพที่ 11 กลองยาวของชาวอ.วาปีปทุม จ. มหาสารคาม

ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย

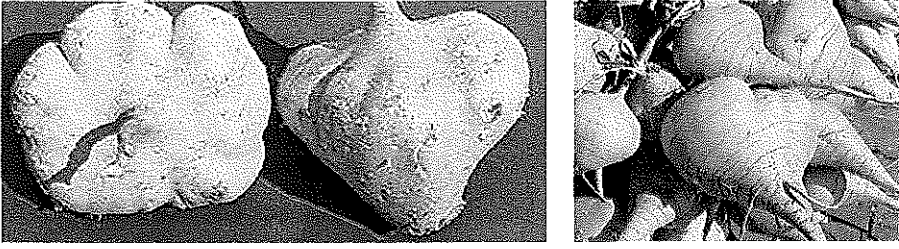


ภาพที่ 12 ช่างชาวบ้านกำลังขึ้นรูปกลองยาว  
ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย

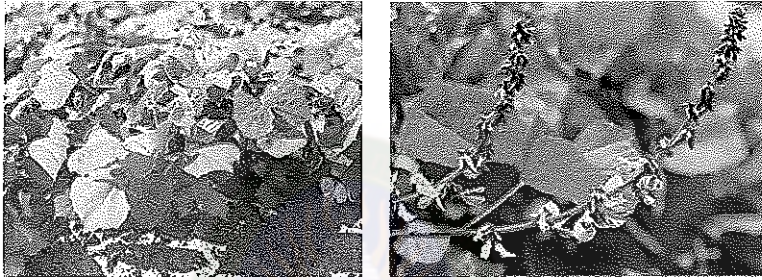


ภาพที่ 13 ขบวนกลองยาวที่มีการต่อตัวในงานออนซอนกลองยาวชาววาปี  
ที่มา : (2005). P. 2 <http://www.mahasarakham.go.th/>

5. มันแกวบรือ (แอ็บเปิ้ลีสาน) ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Pachyrrhizus erosus* (L.) Urban  
วงศ์ : Leguminosae ชื่ออื่นๆ : เครือเขาขน, ถั่วบั้ง, ถั่วกินหัว, ละแวก, มันแกวลาว, มันละแวก, มัน  
ลาว ลักษณะทั่วไปของมันแกว คือเป็นไม้เถาเลื้อย ใบคล้ายใบถั่ว หัวอบ หัวมีขนาดแตกต่างกัน  
ชนิดพันธุ์ ที่พบมากเป็นพวกหัวใหญ่ ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 15 ซม. สีน้ำตาลอ่อน มัน  
แกวลือได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้และสร้างชื่อเสียงให้กับชาวบรือ สาเหตุที่ทำให้มัน  
แกวของบรือมีชื่อเสียงนั้น เนื่องจาก อ.บรือเป็นทางผ่านติดต่อไปมาระหว่างหลายๆ จังหวัดแถบ  
อีสานตอนกลางและอีสานตอนเหนือบางจังหวัด และเป็นทางผ่านไปยังกรุงเทพมหานคร มัน  
แกวบรือนั้น ปลูกมากรองจากข้าว รองๆ ลงมาก็เป็น มันสำปะหลัง, ปอ, ไหม ฯลฯ มันแกวมักการ  
ปลูกมากที่สุดที่ ต.บรือ รองลงมาคือ ตำบลหนองจิก ต.นาโพธิ์ มันแกวบรือมีรสชาติอร่อย  
กรอบ หวาน และมันจนได้รับสมญานามว่าแอ็บเปิ้ลีสาน สามารถรับประทานแบบสด หรือทำการ  
แปรรูปเป็นขนม เช่น ทับทิมกรอบ กระหรีบับใส่มันแกว เป็นต้น



ภาพที่ 14 หัวมันแกว  
ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย



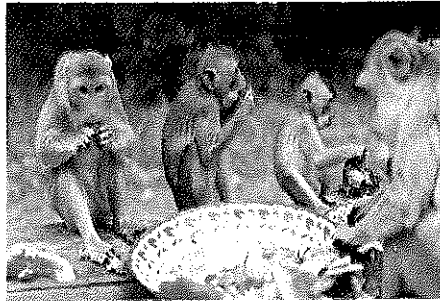
ภาพที่ 15 ต้น ใบ และดอกของมันแกว  
ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย

6. **ลิงโกสุม** ลิงโกสุม เป็นลิงที่อาศัยอยู่ที่วนอุทยานโกสัมพี หรือที่ชาวบ้านเรียก "บุงลิง" หรือ "หนองบุง" เป็นสถานที่ที่มีทัศนียภาพอันร่มรื่นอยู่ติดริมฝั่งแม่น้ำ ตั้งอยู่ที่ตำบลหัวขวาง ริมฝั่งแม่น้ำชี จากตัวเมืองใช้เส้นทางหมายเลข 208 ประมาณ 28 กิโลเมตร ถึงสี่แยกโกสุมพิสัย ตรงเข้าทางลาดยาง 450 เมตร วนอุทยานโกสุมพิสัยมีเนื้อที่กว้าง 125 ไร่ ประกาศเป็นวนอุทยาน เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2519 ลักษณะเป็นสวนป่ามีต้นไม้หลายชนิด เช่น ต้นยางขนาดใหญ่ ต้นตะแบก ต้นกระท่อม ฯลฯ แผ่กิ่งก้านสาขา ปกคลุมติดต่อกัน มีหนองน้ำธรรมชาติทัศนียภาพร่มรื่น วนอุทยานนี้เป็นที่อาศัยของนกต่าง ๆ และลิงจำนวนมาก



ภาพที่ 16 ลิงในวนอุทยานโกสัมพี  
ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย





ภาพที่ 17 ลิงในงานเทศกาลพาข้าวลิงที่เทศบาลจัดขึ้น  
ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย

7. **ปูทูลกระหม่อม** ปูทูลกระหม่อม หรือ ปูพากรณ์ (ปูแเป้ง) เป็นปูน้ำจืดอาศัยอยู่ในป่าคูนลำพัน (คูน หมายถึง สภาพของพื้นที่ที่มีน้ำซึมซับตลอดปี และลำพัน หมายถึง ต้นลำพัน หรือต้นรูปถาพี เป็นพืชตระกูลกก) พบเพียงแห่งเดียวในโลกที่อำเภอนาเชือก พบครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2534 จากการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าเป็นปูที่หายากในโลก ดังนั้น ทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงถือโอกาสที่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ฯ ทรงเจริญพระชนมายุครบ 36 พระชันษา จึงได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต อนุรักษ์พระนามของพระองค์เป็นนามปูน้ำจืดชนิดนี้ ปูทูลกระหม่อม หรือปูแเป้งเป็นปูน้ำจืดที่สวยงามที่สุดในโลก ตัวขนาดใหญ่กว่าปูนา ลำตัวมีหลายสี เช่น ม่วง ส้ม เหลืองและขาว และจะพบเฉพาะที่ป่าคูนลำพันในอ.นาเชือก จ.มหาสารคามแห่งนี้เท่านั้น เป็นพื้นที่ที่มีน้ำไหลเฉพาะที่ตลอดเวลาหรือที่เรียกว่า ป่าน้ำซับ ป่าคูนลำพัน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นป่าธรรมชาติ นอกจากนั้นยังมีพืชและสัตว์ที่ไม่ค่อยพบในที่อื่น ๆ และหายาก เช่น ต้นลำพัน เห็ดลาบ ปลาออกัง ภูเขา



ภาพที่ 18 ปูทูลกระหม่อม

ที่มา : (2006). P. 1 [www.thaitambon.com/Tambon/ttrvplist](http://www.thaitambon.com/Tambon/ttrvplist).



ภาพที่ 19 ป่าดุนลำพัน

ที่มา : (2006). P. 1 [www.thaitambon.com/Tambon/ttrvplist](http://www.thaitambon.com/Tambon/ttrvplist).



ภาพที่ 20 ดินลำพันหรือดินรูปฤาษี เป็นพืชตระกูลกก

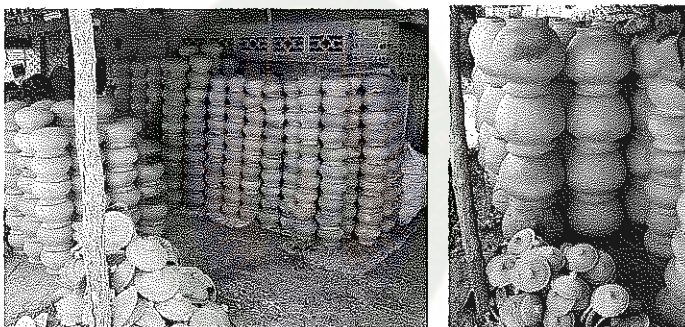
ที่มา : (2006). P. 1 [www.sciemce.manager/online\\_file](http://www.sciemce.manager/online_file).

**8. บ้านหม้อ** หมู่บ้านบ้านหม้อ อยู่ตำบลเขวาสันติ ห่างจากตัวเมืองไปตามทางหลวงสาย 208 (มหาสารคาม-ร้อยเอ็ด) ประมาณ 4 กิโลเมตร และแยกซ้ายเข้าไปอีกประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านที่มีอาชีพปั้นหม้อดินเผา ซึ่งชาวอีสานใช้เป็นแอ่งน้ำกิน (ตุ่มน้ำดื่ม) หม้อน้ำ หม้อแกง กรรมวิธีทำยังเป็นแบบโบราณดั้งเดิม คือ ใช้ดินเหนียวที่มีในท้องถิ่นนำมาบดหาสิ่งปลอมปนออก เช่น เศษหิน รากพืช หรือ อื่น ๆ แล้วนวดให้เป็นเนื้อเดียวกัน จากนั้นใช้ดินเชื้อที่ตำจนละเอียดแล้ว นวดกับดินเหนียวให้เข้ากัน แล้วนำมาปั้นโดยการขึ้นรูปด้วยมือ ใช้เครื่องมือที่เรียกว่าหินดู และไม้แปตี และควนในขณะเดียวกัน เสร็จแล้วนำไปตากให้แห้งสนิทและเผา ด้วยฟางและฟืน ปัจจุบัน ชาวบ้านหม้อ ได้คิดออกแบบเครื่องปั้นดินเผาให้มีการใช้สอยที่หลากหลาย เช่น ทำเป็นตุ๊กตาของที่ระลึก ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้และเป็นทางเลือกใหม่ ๆ ให้กับผู้บริโภค





ภาพที่ 21 หญิงชาวบ้านหม้อ กำลังปั้นหม้อ  
ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย



ภาพที่ 22 หม้อของชาวบ้านหม้อหลังจากเผาแล้วนำมาจัดวางเพื่อจำหน่าย  
ที่มา : จากการสำรวจของผู้วิจัย